

ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱՅԻ ՄՈՒՍՈՒԼՄԱՆԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՀԵՏ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՓՈԽԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԶԴԱԿՆԵՐԸ

ՆՈՒՆԵ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

Բանալի բառեր – Արևմտյան Եվրոպա, մուսուլմանական համայնքներ, իսլամական արմատականություն, կրոնական կառույցներ, ինտեգրացիա, ներքաղաքական գործընթացներ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Գիտական կանխավարկածը: Հետազոտության առարկան արևմտաեվրոպական երկրների ներքաղաքական դաշտում մուսուլմանական համայնքների հետ քաղաքական փոխազդեցության խնդիրների, հիմքերի ու հնարավորությունների վրա ներգործող **արտաքին ազդակների** վերհանումն է: Ցանկանում ենք մատնանշել ժամանակակից միջազգային քաղաքականության մեջ **իսլամական կրոնական արմատականության** աճող դերակատարման հանգամանքը, որպես մուսուլմանական համայնքների հետ քաղաքական փոխազդեցության առաջնային արտաքին ազդակ: **Այս առումով ընդգծում ենք, որ հետազոտության ընթացքում հենվելու ենք այն քաղաքագիտական կանխավարկածի (հիպոթեզի) վրա, ըստ որի իսլամական կրոնական արմատականությունը (ֆունդամենտալիզմը) փաստացի դարձել է համաշխարհային քաղաքականության սուբյեկտ և քաղաքական կյանք ներթափանցելու գործիք:** Այս սուբյեկտը իր բազմաթիվ թելերով կապված է Եվրոպայի մուսուլմանական համայնքների հետ: Կրոնական արմատական շարժումներն այսօր զգալի տարածում են ստացել ինչպես զարգացող, այնպես էլ զարգացած երկրների գոտում: Ուսումնասիրողների մեծ մասը կրոնական արմատականություն հասկացության տակ հասկանում են սեփական կրոնի հանդեպ խիստ հավատարմության հենքի վրա մարդկային գիտակցության ցանկացած այլ դրսևորումների և այլ հավատքի նկատմամբ որոշակի անհանդուրժողականության աշխարհայացքը: Ժամանակակից պայմաններում կրոնական արմատականությունն ավելի ու ավելի է խորանում քաղաքականության մեջ: Այս գործընթացի սկիզբն ընդունված է թվագրել 20-րդ դարի 70-ական թթ. կեսերը: Ճիշտ է, կրոնական արմատականությունը առավել ընդգծված՝ դրսևորվում է իսլամական երկրներում, բայց այն առկա է նաև բողոքական և կաթոլիկ եկեղեցիների ու սիոնիստական կազմակերպությունների շրջա-

նակներում: *Քաղաքական ըմբռնման մեջ այն իր կողմնակիցներին ուղղորդում է ակտիվ պայքար իշխանության համար այս կամ այն հասարակությունում, որի հետևանքով նրանք դառնում են դինամիկ քաղաքական գործընթացների սուբյեկտներ, երբեմն դուրս գալով առանձին երկրների շրջանակներից:*

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հաճախ կրոնական արմատականությունը քաղաքականության մեջ ներխուժում է կորպորատիվ նպատակներով հասարակական իշխանություն ստանալու ձգտող անձանց նեղ խմբի գործունեության շնորհիվ: Այդ դեպքում տեղի է ունենում սերտաճում բիզնեսի հետ, սկզբնական խնդիրները լրոզվում են, իսկ հավատի համար պայքարող կազմակերպական կառույցները ձևավորվում են առևտրային ցանցերի նմանությամբ, դառնալով անդրազգային կորպորացիաների շահերի սպասարկու: Ընդհանուր առմամբ, համաշխարհային ասպարեզում կրոնական արմատականության ակտիվացումը ներկայանում է որպես մի գործընթաց, որտեղ կարելի է տեսնել ալիքներ, ցիկլեր և փուլեր, որոնք կապված են կրոնական միջավայրում բողոքի ներուժի կուտակման հետ: Միջազգային և ներքաղաքական հարաբերությունների վրա դրա ազդեցությունը շատ դեպքերում դրսևորվում է միջնորդավորված, հաճախ դառնալով նաև քաղաքական համակարգի համար մարտահրավեր: Այս հանգամանքը առավել մտահոգիչ է դառնում, երբ կրոնական արմատականությունը դառնում է ահաբեկչական կառույցների գործունեության գաղափարական քողը:

Չնայած տարբեր դավանանքների, արդիականացված կազմակերպությունները արդեն մի քանի տասնամյակ ձգտում են մտնել քաղաքականություն, նրանց դերն առավել նկատելի է իսլամական արմատականների գործողությունների շնորհիվ: *Արմատականության իսլամական տարբերակը* հայտնվել է հատուկ ուշադրության կենտրոնում, քանի որ դրանում ավելի շատ, քան մյուս դավանանքներում, աշխարհիկ և հոգևոր սկզբունքները հանդես են գալիս անբաժան, ինչը մեծացնում է առանձին պետությունների ներքին հասարակական-քաղաքական հակամարտությունները միջազգային միջավայր դուրս բերելու հավանականությունը: Իսլամական արմատականությունը ակտիվացնում է զանգվածային շարժումները, միաժամանակ ձևավորելով և կարծրացնելով «թշնամու կերպարը» որպես այդ շարժումների թիրախ: Այն նաև կոշտ հակազդեցության մեջ է մտնում աշխարհիկ վարչակարգերի հետ, քննադատելով նրանց ոչ միայն անհավատ լինելու, այլև նաև օրինակ, ԱՄՆ-ի հետ համագործակցելու համար: Փաս-

տացիորեն այն թիրախավորում է նաև իսլամադավան այն երկրների վարչակարգերը, որոնք ազգային համախմբումը և ազգային հենքով պետականաշինությունը գերադասում են իսլամական «համերաշխությունից»:

Իսլամական արմատականության դեմ հակազդեցության հնարավորությունները մեկ կամ մի քանի պետության շրջանակներում անհնար է: Նրա դեմ միասնական ճակատի ստեղծման պլանները ևս ինչ որ տեղ ուտոպիական են: Արմատական խմբավորումները, չնայած իրենց գաղափարական ընդհանրությունների, շատ բազմազան են: **Նրանք տարբերվում են նաև սունիթական և շիիթական ուղղություններով**, աֆրիկյան, հյուսիսաֆրիկյան-արաբական, թուրքական, աֆղանական, մերձավորարևելյան-արաբական էթնիկական հիմքերով, ունեն կարճաժամկետ և երկարաժամկետ նպատակներ, տարբեր գործելակերպ և այլն: Նրանց նկատմամբ տարբեր է նաև պետական և միջազգային կառավարական և ոչ կառավարական կառույցների վերաբերմունքը:

Այս հարցում կան իրարամերժ տեսակետներ: Օրինակ, ռազմավարական հետազոտությունների կենտրոններից մեկի նախագահ Շ. Սուլթանովը «Գլոբալ իսլամական սուբյեկտ. Համաշխարհային համակարգային ճգնաժամի պայմաններում դրա ձևավորման հեռանկարները» վերնագրով հոդվածում խոսում է իսլամական աշխարհի մասին որպես համաշխարհային քաղաքականության «անցողիկ սուբյեկտի», որը ներկայումս գլոբալ ասպարեզում միասնական սուբյեկտ չէ և չունի իր երկարաժամկետ ռազմավարությունը և դրա իրականացման համաձայնեցված մեխանիզմները¹: Սակայն ձյան սողանքի նմանվող մուսուլմանների դեմոգրաֆիական աճը, քաղաքական ակտիվության զանգվածային ձևերը, կրոնական ծայրահեղականության և մոլեռանդության դրսևորումները միայն աճում են: Վերջին տարիներին ավելի հաճախակի են դառնում ահաբեկչական-ինքնազոհության անզուսպ փորձերը: Այս բոլոր գործընթացներն ուղեկցվում են մահմեդական աշխարհի բացարձակ մեծամասնության կողմից Արևմուտքի մարդակենտրոն արժեքային համակարգերի համատարած մերժմամբ: Այս հանգամանքը, անկախ ամեն ինչից, Եվրոպայում իսլամական համայնքների հետ քաղաքական հարաբերություններում խնդիրներ է առաջացնում: Իսլամական ներթափանցման հետ կապված խնդիրները քրիստոնեական Եվրոպայի՝ Ֆրանսիայի, Մեծ Բրիտանիայի, Գերմանիայի, Իտալիայի, Իսպանիայի և մյուս երկրների ներքաղաքական դաշտում խորանում են: Եվ ոչ ոք այս երկրներում հստակ

¹ Султанов Ш. Глобальный исламский субъект. Перспективы его формирования в условиях мирового системного кризиса. URL://<http://www.politjournal.ru/preview.php?action=Article&dirid=67&tek=8820&rissue=231>

չգիտի այս ամենի հետ ինչպես վարվել: Դրան զուգահեռ աճում է նաև օրեցօր ավելի իսլամացող Թուրքիայի ռազմաքաղաքական ներուժն ու ազդեցությունը, որը չի էլ թաքցնում «նոր օսմանիզմի» քաղաքական դրույթներով առաջնորդվելու իր ցանկությունը: Նրա հարևան Իրանի Իսլամական հանրապետության սահմանադրության մեջ էլ ամրագրված է Իրանի հովանու ներքո համաշխարհային իսլամական համայնքի՝ «ումմայի» ստեղծման մասին դրույթը: Աստիճանաբար ստեղծվում է մի իրավիճակ, երբ Արևմուտքը իր սուբյեկտայնությամբ, անհատականության արժեքներով, կրեատիվությամբ, ռացիոնալիզմով, պրագմատիզմով և միևնույն ժամանակ ոչ ադեկվատ «որակով», ոչ հեռու պատմական ապագայում կարող է դառնալ իսլամի աճող «քանակի» զոհը:

Ինչպես նշում է Ի.Օռլովը, Իսլամական շատ գործիչներ բազմիցս հայտարարել են, որ «իսլամական վերածնունդը չի կարող սկսվել ... և ավարտվել առանց քաղաքական հեղափոխության»¹: Այս քաղաքական դրույթը նրանց կողմից մեկնաբանվում է որպես ամբողջ աշխարհի բնակչության ուղիղ հավատի բերելու՝ իսլամացնելու նպատակ: Շ. Սուլթանովը, վերը նշված հետազոտության մեջ, ընդգծում է այն մտահոգությունը, որ իսլամի գլոբալ ուժեղացումն արդեն անհնար է կանգնեցնել: Նրա կարծիքով, աշխարհը ցնցող գլոբալ ճգնաժամերը հանգեցրին ժամանակի պահանջներին համապատասխան իսլամի հին ավանդական-խորքային սկզբունքների և արժեքների վերակենդանացմանն ու վերականգնմանը՝ «ռեվիտալիզացիայի»²: Մեր կարծիքով այս գործընթացում պետք է աչքի տակ առնել արևմտյան աշխարհիկության և ռացիոնալիզմի հանդեպ բորբոքվող անհաշտ թշնամությունը: Նկատելի է նաև մեկ այլ իրողություն: Ձգտելով հասնել մուսուլմանական համաշխարհային ընկերակցության կրոնական ինքնորոշման երկարատև ուժեղացմանը, մուսուլմանական ինտելեկտուալ և կրոնական էլիտայի առաջնորդները ձգտում են մարգինալացնել սոցիալիստական և ազատական-լիբերալ գաղափարներն ու արժեքները: Այդ նպատակով արևմտյան դեգրադացվող մարդակենտրոն բարոյականությանը կոշտ կերպով հակադրում են մուսուլմանական արմատականության հողի վրա դրված իրենց արժեհամակարգը: Իրականությունն այն է, որ իսլամը լինելով աշխարհի ամենապատիվարարային և զանգվածային կրոնը, ձգտում է գլոբալ քաղաքական տիրապետության: Պատահական չէ, որ այս կամ այն տարածաշրջաններում բռնկվող իսլամական արմատականության դրոշմը կրում է «**համաշխարհային խալիֆա-**

¹ Орлов И. Б. Глобализация и/или исламизация // Материалы научного семинара. Выпуск номер 5, М., Научный эксперт, 2007, стр. 75.

² Տե՛ս Султанов Ш., նշված աշխատությունը:

թի» գաղափարը: Ինչպես նշում է աշխարհաքաղաքականության հայտնի մասնագետ Ա. Դուգինը, իսլամը ևս իր մեջ ներառել է աշխարհաքաղաքականության սկզբունքները¹:

Հիմք ընդունելով աշխարհաքաղաքական չափանիշը, Դուգինը և այլ հետազոտողներ, նշում են, որ այս առումով *իսլամական աշխարհը* միատարր չէ: Նրանում կան մի քանի ազդեցիկ աշխարհաքաղաքական հանգույցներ: Նրանցից յուրաքանչյուրը հենվում է յուրահատուկ կրոնական, պատմական, մշակութային և քաղաքակրթական առանձնահատկությունների վրա և վարում է իր սեփական ռազմավարական գիծը ինչպես գլոբալ, այնպես էլ տարածաշրջանային մասշտաբներով: Իսլամի քաղաքական էության բացահայտման առումով անհրաժեշտ է ճիշտ ըմբռնել այս աշխարհաքաղաքական հանգույցների նպատակներն ու ձգտումները, որոնք ոչ միայն տարբերվում են, այլև շատ հաճախակի նաև հակադրվում²: Ուումնասիրողներից ոմանք որպես առանձին բնեռ առանձնացնում են այսպես կոչված «եվրասիական իսլամը», որի տակ առանձնացնում են հիմնականում շիական ուղղությունը, սուֆիզմի բոլոր ձևերը, իսլամական ավանդականության մի քանի մոդելներ: Այն իրականություն է դարձել Իրանում և որպես կանոն ունի մեկ չափանիշ՝ անհանդուրժողականություն Արևմուտքի և ատլանտիզմի նկատմամբ, ատելություն հարուստ Հյուսիսի տեխնոկրատական, մատերիալիստական, աթեիստական քաղաքակրթության հանդեպ:

ՄԵԿ ԱՅԼ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԶԴԱԿ

Ողջ իսլամական աշխարհում կարևոր դերակատարում ունի Սաուդյան Արաբիան և նրա պաշտոնական կրոնա-քաղաքական «վահաբիզմի» գաղափարախոսությունը: Վահաբիզմը իրենից ներկայացնում է արաբական սուննիզմի ծայրահեղական ձևը, հազեցած է բարոյական ֆանատիզմով: Նրա գաղափարական դրույթներն ունեն քաղաքական հստակ ենթատեքստ, հենվում են անհավատների՝ քրիստոնյաների, աթեիստների և մյուս մուսուլմանների դեմ սրբազան պատերազմի՝ ջիհադի անհրաժեշտության սկզբունքի վրա³: Վահաբիզմի բնութագրման միասնական տեսա-

¹ **Дугин А.** Ислам и геополитика. М., 2001, стр. 72.

² «Իսլամական աշխարհ» հասկացության մեջ սովորաբար առանձնացվում է երեք հիմնական ասպեկտ՝ կրոնա-մշակութային, աշխարհագրական և քաղաքական: Տե՛ս **Ефимовой Л.М., Сапроновой М.А.,** Ислам в мировой политике в начале XXI века, МГИМО-Университет, 2016, էջ 7:

³ **Игнатенко А.** Экстремизм-исламский или ваххабистский. М., 2001, стр 84-85.

կետ չկա, կարծիքներն էլ իրարամերժ են: Օրինակ Ջ. Արուխանովը ուսումնասիրելով դադատանցիների վահաբիստական խմբավորումները, նրանց անվանում է «մարգինալ էքստրեմիստական գաղափարախոսության կրողներ, որոնք ըստ էության ոչ մի կապ չունեն իսլամական կրոնի հետ»¹: Ելնելով մեր հետազոտության թեմայից նպատակահարմար չենք գտնում խորանալ այդ խնդրի մեջ: Միայն ցանկանում ենք նշել, որ վահաբիզմը լայն տարածում ունի Մերձավոր և Միջին Արևելքի, աֆրիկյան և հետխորհրդային ասիական երկրներում: Հետևորդները սողոսկել են եվրոպական երկրներ և այստեղ արդեն նրանց իրական քաղաքական ազդեցությունն առկա է: Այն իր նպատակների իրականացման համար որդեգրել է այնպիսի գծեր, ինչպիսիք են անդամների ինտերնացիոնալիզումը, ռազմականությունը, դաժանությունը, անհատի պաշտամունքը և այլն:

Արտաքին ազդակների թվին կարելի է դասել նաև արդի աշխարհում լայն թափով ծավալվող գլոբալացման դեմ իսլամական երկրներում ուժգնացող բացասական վերաբերմունքը: Բազմաթիվ դրական երևույթների հետ միասին, համաշխարհային այս հզոր համահարթեցումը, որն ընդգրկել է հասարակական-տնտեսական կյանքի բոլոր ոլորտներն ու միջազգային գործընթացները, իր մեջ պարունակում է նաև բավականին ցցուն բացասական կողմեր, որոնք բազմիցս նշվում են այս հիմնախնդիրը հետազոտող քաղաքագետների և մյուս մասնագետների կողմից: Բացասական է գնահատվում ազգային սահմանների վերացմանը զուգահեռ մարդկային նորմերի և արժեքների համընդհանրացման և նույնացման գործընթացը: Աստիճանաբար վերանում են ազգային մշակույթ, ազգային մենթալային հոգեբանություն հասկացությունները և ընդհանուր առմամբ ջնջվում են ազգային առանձնահատկությունները: Դրանց փոխարինելու են գալիս սոցիալ-քաղաքական կառուցվածքի, վարվելակերպի ունիվերսալ մոդելներ, որոնք հիմնականում ստեղծված և հորինված են արևմտյան հզոր տերությունների կողմից և պարտադրվում են մյուս ազգերին: Սա է պատճառը, որ գլոբալիզացիայի գործընթացը առաջ է բերում արևելյան՝ հատկապես իսլամադավան ժողովուրդների բացասական վերաբերմունքը, երբ ակնհայտ է դառնում արևելյան-իսլամական և արևմտյան-քրիստոնեական մշակութային և մենթալային անհամապատասխանությունը, որը մեր հետազոտության առարկան էր առաջին ենթագլխում: Այս առումով բնութագրական է «Նոխչի Լաթա Իսլամ» ասոցիացիայի առաջնորդ Խոժ Ահմեդ Նուհաևի դիտարկումն այն մասին, որ գլոբալիզմի

¹ **Аруханов Загир.** Ислам и политический экстремизм на Северном Кавказе // Мусульмане, 2000, номер 1(4)

ուժերը հենվելով նյութական, ռազմական, տեխնիկական առավելությունների վրա, ձգտում են իրականացնել իրենց աշխարհառազմավարական նպատակները, որոնք վտանգ են ցանկացած ազգային դրսևորման նկատմամբ¹: Այս արտաքին ազդակին **մուսուլմանական բնակչությունը, նաև նրա եվրոպական 18-20 միլիոնանոց հատվածը պատասխանում է ավանդույթների և կրոնի վերածնունդով**, նոր աշխարհակարգին ցուցաբերվող դիմադրությամբ: Այն դառնում է նաև իսլամական արմատականության հիմնական ուղեցույցը համաշխարհային քաղաքականության մեջ: Պատահական չեն իսլամական կառույցների նկատմամբ եվրոպական պետությունների կառավարությունների քաղաքական դիրքորոշումների նկատելի փոփոխությունները 1990-ական թթ.: Մի կողմից նրանք ավելի են խստացնում վերահսկողությունը արմատականների նկատմամբ, ինչպես երկրի ներսում, այնպես էլ դրսում, մյուս կողմից էլ հարկադրված զգուշավոր ուղիներ են փնտրում մուսուլմաններին հասարակական-քաղաքական և մշակութային կյանքում ընդգրկելու համար: Կա նաև հարցի մյուս կողմը: Ինչպես նշում է Կ.Պոլյակովը, այս զգուշավորությունն իր հերթին թևավորում է արմատականներին, որոնք Եվրոպայում իսլամը համարում են պատմական հնարավորություն, հոգևոր արժեքները կորցրած հասարակության այլընտրանքային փրկության նման մի բան²:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Եվրոպա-իսլամական պետությունների փոխհարաբերությունների բնույթն այն արտաքին ազդակն է, որն անմիջականորեն ազդում է Արևմտյան Եվրոպայի մուսուլմանական համայնքների ինտեգրման և փոխհարաբերությունների վրա: Այստեղ կարելի է արձարծել այն փաստը, որ Արևմուտքի կողմից որպես դարի սպառնալիք ներկայացվող իսլամի արտաքին ազդեցության վտանգի՝ քաղաքական ծայրահեղականության և ահաբեկչության դրսևորումների հիմքում ընկած են հիմնականում իսլամական աշխարհի զարգացման հետ կապված ներքին պատճառներ: Մա կարելի է հստակորեն տեսնել արաբական պետությունների օրինակի վրա, որոնք 21-րդ դար ոտք դրեցին իրենց ուրույն սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական, հոգևոր-մշակութային և կրոնա-էթնիկական համակարգերով: Երկրներ աշխարհակարգի անկումից հետո Արաբական երկրներում ձևավորված իրավիճակի բարդությունը խորացավ այն հանգամանքով, որ

¹ **Хож-Ахмед Нухаев.** Исламская традиция и «Новый мировой порядок», М., 2001, стр. 32.

² **Поляков К.** Арабский Восток и Россия: проблема исламского фундаментализма, М., 2001, стр. 39.

այդ տարածաշրջանի պետություններից և ոչ մեկում արդիականացման և բարեփոխման փորձերը ոչ միայն հաջողության չեն հասել, այլև մնացել էին կիսատ և անկատար: Նման պայմաններում այդ պետությունների կառավարող վարչակարգերը հաճախ նախընտրում են ծառայած խնդիրների լուծման ուժային ճանապարհը, մերժելով հասարակության կերպափոխման փուլային, օբյեկտիվորեն այլընտրանքային, բայց ցավագին գործընթացը: Միաժամանակ իսլամական աշխարհի ներքին հակասությունների վրա ավելանում են նաև արտաքին ազդեցության խնդիրները, որոնք կապված են տարբեր պետությունների կամ պետությունների խմբերի աշխարհաքաղաքական մրցակցության հետ տարածաշրջանային գերակայության համար: Այս մրցակցությանն է միախառնվում և միահյուսվում Արևմուտքի կողմից տնտեսական, քաղաքական և մշակութային էքսպանսիան, որը կրկին արվում է զուբալ և տարածաշրջանային գերակայություն ձեռք բերելու նպատակով: Տեղական կառավարությունները և քաղաքական էլիտաները արևմտականացմանը հակազդում են իրենց համար պետության և հասարակության զարգացման նոր մոդելներ փնտրելով, որոնց համար գաղափարական հիմք է հանդիսանում հնից եկող կրոնական արժեքները, արտաքին թելադրանքի նկատմամբ անհանդուրժողականությունը, հակաարևմտյան տրամադրությունների սրումն ու տարածումը: Իսլամական գործիչների և հակաարևմտականների հակաքարոզի սիմվոլը դառնում է Արևմուտքը: ԱՄՆ-ից և արևմտաեվրոպական ժողովրդավարություններից բխող «արտաքին վտանգը» դառնում է իսլամադավան հանրության համախմբման գործոն: Այս իրավիճակը, կրոնական քողով հակարևմտյան քարոզի արձագանքները հասնում են եվրոպական երկրների մուսուլմանական համայնքներին՝ դառնալով նրանց ինտեգրման վրա ներագողոգ բացասական գործոն:

Շատ հետաքրքիր և խոր ուսումնասիրության կարիք ունի նաև մեկ այլ իրողություն, երբ եվրոպական երկրները իրենց լայն քաղաքական ազատություններով և մարդու իրավունքների ճանաչման և իրականացման բարձր մակարդակով իսլամիստների համար դառնում են «թիկունքային հենարան»: Իսլամական արմատական որոշ խմբավորումներ, արաբական աշխարհիկ ավտորիտար վարչակարգերից հալածվելով հաստատվում են Եվրոպայում և այն դարձնում իրենց երկրների իշխանությունների դեմ հակակառավարական գործունեության կենտրոն: Սկսվում է հավատքի համար մարտնչող մարտիկների հավաքագրում, ուսուցում, զենքի և զինամթերքի հայթայթում: Արևմուտքում ինչ որ ժամանակ այք էին փակում այս իրողության առջև, որովհետև այդ խմբավորումների գործունեության թիրախը Քադաֆիի, Սադամ Հուսեյնի, Բաշար Ասադի, Մուբա-

րաքի ոչ ժողովրդավար վարչակարգերն էին: Սակայն որոշ ժամանակ անց նրանք իրենց ցանցի մեջ գցեցին եվրոպական մուսուլմաններին, դարձան ահաբեկչությունների կազմակերպիչներ և վերածվեցին Եվրոպայի անվտանգության սպառնալիքի: Իսլամիստների հակաօրինական գործունեությամբ պայմանավորված ստեղծվել է պոտենցիալ մեծ վտանգ: Զենքի անօրինական առք ու վաճառքի, թմրանյութերի շրջանառության, փաստաթղթերի կեղծման և մաքսանենգության տարբեր տեսակների մեջ մուսուլմանական կառույցներն այսօր լուրջ դերակատարում ունեն: Այս հանգամանքներով պայմանավորված, արևմտաեվրոպական հասարակայնության մեջ վերջին տասնամյակներում ձևավորվել են իսլամական արմատական ծայրահեղականության վտանգի մասին կայուն կարծրատիպեր: Ուսումնասիրողներից շատերը այն բնութագրում են որպես հակաիսլամականություն, երբ իսլամի հետ կապված ամեն ինչ ընկալվում է որպես պոտենցիալ վտանգ: Այս մտադրությունների կիզակետը դարձավ 2001թ. սեպտեմբերի 11-ի նյույորքյան ահաբեկչությունը, որից հետո հակաիսլամականությունը ավելի խորացավ, և լուրջ հարված հասցվեց մուսուլմանական համայնքների, առանց այդ էլ բավականին փխրուն ինտեգրացման գործընթացին:

Այսպիսով կարող ենք արձանագրել, որ մուսուլմանական համայնքների հետ փոխազդեցության խնդիրների շարքում ներքին ազդակների հետ միասին կան նաև ինտեգրացմանը խոչընդոտող արտաքին ազդակներ:

Нунэ Мелконян, Внешние факторы политического взаимодействия с мусульманскими общинами в Западной Европе - Исламский вариант радикализма стал объектом особого внимания, поскольку в большей степени, чем в других религиях, светские принципы неразделимы, что повышает вероятность выхода на международную арену отдельных социально-политических конфликтов отдельных государств. Исламский радикализм активизирует массовые движения и в то же время формирует и укрепляет «образ врага» как мишени этих движений. Он решительно выступает против светских режимов, критикуя их не только за неверность, но и, например, за сотрудничество с США. На самом деле, она нацелена на режимы происламских стран, предпочитающих национальное единство и государственное строительство исламской «солидарности». Возможности противостоять исламскому радикализму в рамках одного или нескольких государств невозможны. Несколько утопичны планы создать против него единый фронт. Радикальные группы, несмотря на их идеологическую общность, очень разнообразны. Они различаются по суннитско-шиитской

направленности, африканской, североафро-арабской, турецкой, афганской, ближневосточно-арабской этнической основе, имеют краткосрочные, долгосрочные цели, разные практики и т.д. Различно и отношение к ним государственных, международных правительственных и неправительственных структур. Еще одним очень интересным фактом, требующим глубокого изучения, является то, что европейские страны с их огромными политическими свободами, высоким уровнем признания и реализации прав человека становятся «костяком» для исламистов. Преследуемые светскими арабскими авторитарными режимами некоторые радикальные исламские группировки обосновались в Европе, превратив свои страны в центры антиправительственной активности.

Nune Melkonyan, External signals of political interaction with Muslim communities in Western Europe - The Islamic version of radicalism has become the object of special attention, since, to a greater extent than in other religions, secular principles are inseparable, which increases the likelihood of certain socio-political conflicts of individual states entering the international arena. Islamic radicalism activates mass movements and at the same time forms and strengthens the "enemy image" as a target of these movements. He resolutely opposes secular regimes, criticizing them not only for infidelity, but also, for example, for cooperation with the United States. In fact, it targets the regimes of pro-Islamic countries that prefer national unity and state building to Islamic "solidarity".

Opportunities to resist Islamic radicalism within the framework of one or several states are impossible. Somewhat utopian plans to create a united front against him. Radical groups, despite their ideological commonality, are very diverse. They differ in Sunni-Shia orientation, African, North Afro-Arab, Turkish, Afghan, Middle Eastern-Arab ethnic basis, have short-term, long-term goals, different practices, etc. The attitude of state, international governmental and non-governmental structures towards them is also different. Another very interesting fact that requires deep study is that European countries with their huge political freedoms, high level of recognition and implementation of human rights are becoming the "backbone" for the Islamists. Persecuted by secular Arab authoritarian regimes, some radical Islamic groups have settled in Europe, turning their countries into centers of anti-government activity.

Ուղարկվել է խմբագրություն 25.01.2022թ.
Գրախոսվել է 25.01.2022թ.